

საერთაშორისო კონფერენცია
ქართული ენა და თანამედროვე
ტექნოლოგიები - 2013

International Conference
Georgian Language and
Modern Technologies - 2013

რეზი სიხომიძე

თბილისი
Tbilisi

ISBN 978-9941-13-302-2

დონეზად დაყოფილი საკითხავი ქართული ტექსტების შედგენისა და რედაქტირების ფორმულისათვის

კახა გაბუნია, ნათია გორგაძე, რატი სხირტლაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (საქართველო)
სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათმშორისი ურთიერთობების ცენტრი (საქართველო)
ენის მოდელირების ასოციაცია (საქართველო)
kgabunia@cciiir.ge, ngorgadze@cciiir.ge, rati2008@gmail.com

2012 წლის ნოემბრიდან „სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათმშორისი ურთიერთობების ცენტრმა“ ამერიკის განვითარების სააგენტოს (USAID) დაფინანსებით დაიწყო მუშაობა პროექტზე: „მულტიწიგნიერების განვითარება არაქართულენოვან სკოლებში“. პროექტის ფარგლებში დაგეგმილია დონეზად დაყოფილი საკითხავი ქართული ტექსტების შექმნა არაქართულენოვანი მოზარდებისათვის, რომლებიც უმცირესობებით კომპაქტურად დასახლებულ რეგიონებში არაქართულენოვან სკოლებში სწავლობენ.

უპირველეს ყოვლისა, გასათვალისწინებელი იყო სპეციფიკა, რომელიც ქართულის, როგორც მეორე ენის, სწავლებას ახლავს თან; ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ბავშვების უმრავლესობა სკოლაში შესვლისას საერთოდ ვერ ფლობს (ან ძალიან სუსტად ფლობს) სახელმწიფო ენას. ამ მხრივ, ცხადია, მათთვის კითხვის უნარების განვითარება სრულიად განსხვავებულ მიდგომას მოითხოვს და, უპირველესად, საკითხავი ტექსტების გააზრებულ და მეცნიერულად დასაბუთებულ შერჩევაზეა ორიენტირებული.

წიგნიერების ამოსავალი წერტილი კითხვის უნარის განვითარებაა, რაც მოიცავს გარკვეული კოგნიტური პროცესების ერთობლიობას – სიტყვების დეკოდირებითა და გაგებით დაწყებული, ტექსტის სიღრმისეული გააზრებით დამთავრებული. კითხვის უნარის განვითარება მრავალი კომპონენტისგან შედგება, რომლებიც ფონოლოგიურ, ორთოგრაფიულ, სემანტიკურ, სინტაქსურ და მორფოლოგიურ კომპონენტებს მოიცავს და აუცილებელ საფუძველს ქმნის გამართული და გააზრებული კითხვისათვის.

ბუნებრივია, ბავშვს უნდა მიეწოდოს გარკვეულ კანონზომიერებებზე დაფუძნებული საკითხავი მასალა, რათა კითხვის პროცესი მისთვის საინტერესო და, ამავე დროს, სასარგებლოც იყოს; სხვაგვარად რომ ვთქვათ, შერჩეული მასალა უნდა იყოს შემეცნებითი და, ამავდროულად, სასწავლო დანიშნულებაც ჰქონდეს. წიგნიერების განვითარებისათვის ევროპასა და ამერიკაში აპრობირებული და მიღებულია ე. წ. „დონეზად დაყოფილი წიგნები“.

ეს არის სირთულის მიხედვით დახარისხებული პატარ-პატარა ტექსტების ერთობლიობა, რომლებიც დაწყებითი საფეხურის მოსწავლეებისათვის არის განკუთვნილი და მათი კითხვითი გამოცდილების საფეხურებრივ ზრდას უზრუნველყოფს. ამ ტექსტების საშუალებით, „წარმატებული მკითხველის“ ჩამოყალიბებისათვის აუცილებელი უნარები თანდათანობით, ეტაპობრივად ვითარდება. დონეზად დაყოფილი მასალა უარყოფს „ერთ ყალიბში მოქცევის“ მიდგომას კითხვის უნარის განვითარებასთან მიმართებით და თითოეულ ბავშვს აძლევს საშუალებას, გააუმჯობესოს ეს უნარები ინდივიდუალური მახასიათებლების გათვალისწინებით.

საერთაშორისო კონფერენცია

ქართული ენა და თანამედროვე ტექნოლოგიები – 2013

საკითხავი მასალის დონეებად გადანაწილება სპეციალური ფორმულების საშუალებით ხდება. ის ითვალისწინებს სხვადასხვა ასპექტს, უპირველეს ყოვლისა კი – მკითხველის შესაძლებლობებს. ეს ასპექტები იმგვარად არის მოწესრიგებული, რომ მასალა მკითხველის კითხვის უნარს პატარ-პატარა, თანმიმდევრული ნაბიჯებით ავითარებს. ეს ფორმულა სხვადასხვა ავტორისა და გამომცემლობის მიერ შემუშავებული კრიტერიუმების ერთობლიობას წარმოადგენს.

თანამედროვე წიგნებში დონეებად დაყოფის კრიტერიუმები ბევრად მრავალფეროვანია და მკაცრად კონტროლირებადი ლექსიკითა და კონცეპტუალური მახასიათებლების მაღალი კონცენტრაციით ხასიათდება. ზოგადად, კრიტერიუმები, რომელთა მიხედვითაც წიგნების დაყოფა ხდება დონეებად, ტექსტური მახასიათებლების, კონტროლირებადი ლექსიკის, წინადადებების სიგრძისა და კომპლექსურობის, თემატიკისა და შინაარსის, შინაარსობრივი სტრუქტურისა და ენობრივი მახასიათებლების ერთობლიობას წარმოადგენს. ტექსტებს სამი განსხვავებული დონის სირთულის მიხედვით განიხილავენ. ესენია: სიტყვის, წინადადებისა და მონაკვეთის დონეები.

პროექტის ფარგლებში შემუშავდა დონეებად დაყოფის ქართული ენის სპეციფიკაზე მისადაგებული ორიგინალური ფორმულა, რომლის პროგრამულ პროდუქტად და ტექსტების რედაქტირების ინსტრუმენტად ქცევა ძალიან დაგვიხმარა ტექსტების ბაზის ფორმირებაში.

ფორმულაზე დაყრდნობით შეიქმნა პროგრამა, რომელმაც სპეციალურად შედგენილი ტექსტები შემდეგი პარამეტრების მიხედვით დაამუშავა:

I. წინადადების დონე:

1. რამდენი წინადადებაა ტექსტში;
2. რამდენი კითხვითი წინადადებაა ტექსტში;
3. რამდენია ძახილისა და ბრძანებითი წინადადება;
4. რამდენი რთული წინადადებაა;
5. რამდენი სიტყვაფორმისგან შედგება ყველაზე მცირე წინადადება;
5. რამდენი სიტყვაფორმისგან შედგება ყველაზე გრძელი წინადადება;
6. წინადადების საშუალო სიგრძე;
7. შედარება წინა ტექსტთან (რამდენი წინადადებით მეტია ან ნაკლები).

II. სიტყვის დონე

1. რამდენი სიტყვაფორმაა სულ ტექსტში;
2. სიტყვაფორმების სიხშირე;
3. რამდენი ასოვან შედგება ყველაზე გრძელი (ყველაზე მოკლე) სიტყვა;
4. შედარება წინა ტექსტთან (რამდენი სიტყვაფორმით მეტია ან ნაკლები);
5. რამდენი ლექსიკური ერთეულია ტექსტში;
6. რამდენი მაღალსიხშირული ერთეულია გამოყენებული წინასწარ მოცემული 1000 საბაზისო სიტყვიდან;
7. რამდენი დაბალსიხშირული ერთეულია გამოყენებული ტექსტში;
8. პროცენტული თანაფარდობა ტექსტში მაღალსიხშირული სიტყვებისა სიტყვათა სრულ რაოდენობასთან;
9. პროცენტული თანაფარდობა ტექსტში დაბალსიხშირული სიტყვებისა სიტყვათა სრულ რაოდენობასთან;

10. შედარება წინა ტექსტთან (რამდენი ახალი/განსხვავებული ლექსიკური ერთეულია წინა ტექსტთან შედარებით).

[illegible]

556. 1

ტექსტების რედაქტირების თვალსაზრისით მოცემულმა პროგრამამ (იხ.) უაღრესად საჭირო ინსტრუმენტის სახე მიიღო, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება ტექსტების კორექტირება-რედაქტირება.

On the formula for developing and editing of Georgian reading texts divided into levels

Kakha Gabunia, Natia Gorgadze, Rati Skhirtladze
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Georgia)
Center for Civil Integration and Inter-ethnic Relations (Georgia)
Language Modeling Association (Georgia)
kgabunia@cciir.ge, ngorgadze@cciir.ge, rati2008@gmail.com

Since November, 2012, „Center for Civil Integration and Inter-Ethnic Relations“, funded by USAID, started working on the project: „Development of Multi-literacy in Non-Georgian Schools“. As part of the project, it is planned to create Georgian reading texts divided into levels for non-Georgian-speaking adolescents, enrolled in non-Georgian schools in regions densely populated by ethnic minorities.

Initially, the specific character of teaching Georgian as a second language was to be taken into account; most of the children from ethnic Minorities cannot speak the national language (or speak it very poorly) when they start the school. With respect to that, the development of their reading skills naturally requires a distinct approach. This approach is mostly focused on choosing the texts in a sensible and scientifically proven way.

The starting point of Literacy is the development of reading skills, including a combination of several cognitive processes: from decoding of words to in-depth understanding of a text. The development of reading skills contains many components, including orthographic, semantic, syntactic and morphological ones. They make up a necessary basis for correct and meaningful reading.

Naturally enough, the reading material given to a child should be based on specific criteria to make the reading process interesting as well as educational; on other words, the chosen material should be educational and, at the same time, amusing. In the area of Literacy-development, Europe and USA have approved and accepted so called „books divided into levels.“

These are unities of little texts, sorted according to difficulty, intended for children in beginning grades to guarantee the development of their reading skill step by step. Using these texts, the skills necessary for the development of a „successful reader“ are acquired gradually. The divided material denies the „putting in same caliber“ approach to the development of reading skills and allows each child to develop their abilities taking their individual characteristic into account.

The reading material is divided into levels using special formulas. It takes several aspects into account, first of all – the abilities of a reader. These aspects are ordered in such a way that the reading skill of a reader is developed in small, consistent steps. This formula is a combination of the criteria developed by different authors and publishers.

The criteria of dividing modern books are much more diverse, with a high concentration of strictly controlled vocabulary and conceptual characteristics. Generally, these criteria are a combination of textual characteristics, controllable vocabulary, length and complexity of sentences, themes and contents, the structure of the content and linguistic characteristics. The text difficulty is reviewed in three different aspects. These are the levels of words, sentences and sections.

As part of the project, an original formula for the division in levels, adapted to the Georgian language, was developed. Turning it into a software and text-editing tool helped us very much in forming the text database.

Based on the formula, a program was created, allowing for the development of special texts using these parameters:

I. Sentence level:

1. How many sentences are in a text;
2. How many interrogative sentences are in a text;
3. How many exclamatory sentences are in a text;
4. How many complex sentences are there;
5. How many word-forms does the smallest sentence contain;
6. Average length of a sentence;
7. Comparison to the last text (difference between sentence numbers);

II. Word level:

1. How many word-forms are in a text;
2. Frequency of word-forms;
3. How many letters does the smallest (largest) word have;
4. Comparison to the last text (difference between word-form numbers);
5. How many lexical units are in a text;
6. How many high-frequency units are used from 1000 given base words;
7. How many low-frequency words are used in a text;
8. The ration of high-frequency words and the total number of words;
9. The ratio of low-frequency words and the total number of words;
10. Comparison to the last text (how many different/new lexical units)

[illegible]

Fig. 1

As a text-editing software, this program (see picture 1) became a very useful tool for correcting and editing texts.

დაიბეჭდა თსუ გამომცემლობის სტამბაში

0179 თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზირი 1
1 Ilia Tchavtchavadze Avenue, Tbilisi 0179
Tel 995 (32) 225 14 32, 995 (32) 225 27 36
www.press.tsu.ge

